

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Budapest, V. Koháry-utca 4. II.
 Telefonszám: Lipót 974-24.
 Minden pénz a lelkeszi hivatal címére
 küldendő.

Felelős szerkesztő:
JÓZAN MIKLÓS
 Munkatársak:
 Botár Imre Buzogány Anna
 dr. Csiki Gábor

Megjelenik havonként.
 Előfizetési ára:
 Egy évre 4 pengő

Torda: 1568.

HATÁRKÖVEK

Pozsony: 1848.

az unitárius egyház történetében. Ezekben a helyeken mondta ki az országgyűlés előbb Erdélyre, azután egész Magyarországra nézve, hogy **az unitárius vallás bevett vallás** (recepta religio).

TARTALOM.

Szent Korona	==	Szerkesztő
Mennyei kalauz	==	P. B.
Zarándokút	—	Józan Miklós
Könyvismertetés	==	Péterffy Gyula
Hirek	==	

UNITARIUS-ÉRTESÍTŐ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V. Koháry-utca 4. II.
 Telefonszám: Lipót 974-24.
 Minden pénz a lelkeszi hivatal címére
 küldendő.

Felelős szerkesztő:
JÓZAN MIKLÓS
 Munkatársak:
 Botár Imre Buzogány Anna
 dr. Csiki Gábor

Megjelenik havonként.
 Előfizetési ára:
 Egy évre 4 pengő

Torda: 1568.

HATÁRKÖVEK

Pozsony: 1848.

az unitárius egyház történetében. Ezekben a helyeken mondta ki az országgyűlés előbb Erdélyre, azután egész Magyarországra nézve, hogy **az unitárius vallás bevett vallás** (recepta religio).

Szent Korona.

„Tartsd meg azt, amid van, hogy
 senki el ne vegye a te koronádat”
 Jel. III. 11.

Minapában a magyar törvényhozás új koronaörtl választott az elhunyt koronaör helyébe. Ünnepeles keretek között ment végbe ez a választás az Országház kupolacsarnokában. Az eskütételre a Kormányzó Ur is megjelent. Mindszintén ő iktatta be hivatalába az új koronaörtl fent a várban, a királyi palota szertartásos termében.

Felújultak a régi idők. A külső pompa mellett az ősi hazafias hitvallás és lelkesedés, amely jog szerint a magyar Szent Korona fényében fürösztö meg a Kárpátokat és az Adriát. A terem közepén izléses asztalon, mintegy 300 éves nehéz vasládában, ott van a Nemzet drága kincse az ezeréves történelmi nagyság élő symboluma. Alabárdosok diszes csapatja hozta erre a kiváló alkalomra a palota pánccsaszobájából, ahol jó és balsors között nagy gonddal őrzik. Az Ó-testamentum népe vehette körül ilyen őszinte, mély, vallásos hódolattal és kegyelettel a maga frigyládáját, amelyben a Törvény tábláit őrizték. Amikor hontalanul bujdosott a pusztában, az volt az egyedüli szent-hely, ahonnan vigasz és reménysugár fakadt számára a kiállott nehéz próbák után. Csodálatos erőforrás. Az új honfoglalás káprázatos színe és valósága, aminek a hatása alatt Jerichó falai önkénytelenül leomlanak.

Ahol a frigyláda: ott az Isten! Ahol a Szent Korona: ott a Nemzet! És ott van az ősrégi pogány felfogás szerint: a Magyarok istene!

Ez a mysticum kell és jól is esik még a modern embernek is, aki ebben a Hazában a magyar *Szent Korona tagjának* (membrum sacrae coronae) érzi magát. Ilyen fölemelő tudattal és rajongó érzéssel vették körül a drága ereklyét a miniszterek és zászlósúrak, diszes csoportja mellett a törvényhozás mindkét házában tagjai. Aki közülünk ott volt, soha el nem felejtí ezt a történelmi jelenetet.

Ott a magyar Nemzet frigyládája, rajta a sértetlenül maradt régi pecsétek. Ezek

mellé teszi a maga pecsétjét az új koronaőr, annak jeléül, hogy magas méltóságát hivatali esküjét, törhetetlen hűséggel fogja megtartani. Átérzi az apostol mondását: „Tartsd meg azt, amid van, hogy senki el ne vegye a te koronádat!”

S vele együtt az osztatlan magyar Nemzet, a Szent Koronának tagjai, ugyanezt a fogadalmat teszik le, szívében ugyanazt a pecsétet ütik reá a nemzeti frigyládára, imádós lélekkel várva Nagy Lajos és Mátyás méltó utódjának megjelenését a Rákos mezején.

„Tartsd meg azt, amid van!” — Minden körülmények között tartsd meg a hitet a Nemzet jobb jövőjében, amelynek biztos záloga éppen a Szent Korona maga, amely annyi viszontagság, bujdosás és kísértés között is mindig megőrizte a maga titokzatos erejét, tiszteletet parancsoló nimbuszát. Más koronák porba hullhattak, vagy lomtárba kerülhettek, ha megszűnt azok viselőivel szemben a nemzet loyaltása, a népek kegyelete. De Szent István koronájának — ha egyszer mai kényszerű álmából felébred — ismét a régi fényben és dicsőségben kell ragyognia századokról századokra. Ezt kívánja: az isteni igazságszolgáltatás. Ezt kívánja: a nemzeti becsület.

Szerkesztő.

Mennyei kalauz.

(John Bunyan, 1628—1688.)

A mennyei Kalauz bévezette őket most az ő külön termeibe és megmutatta nekik mindazokat a dolgokat, amiket Christiana férje, a mi Keresztény Péterünk, — itt áthaladva már mind apróra megszemlélt. Itt volt ugyanis a ketrecbe zárt ember, az álmodozó ember és az ember, aki átvágta magát az ellenség sorain és a legnagyobb és legcsodálatosabb mindazok között, akik valaha éltek. És még sok minden, ami olyan igen tanulságos volt a mi zarándokunk számára.

Ennek utána, amikor már Christiana és társai ezeket mind nagyjában megértették, a mennyei Kalauz ismét tovább vezeti őket. Bevezeti egy másik szobába. Furcsa dolog volt, amit itten láttak. Földre süttött szemekkel ott állott egy ember, gereblye a kezében: s fölötté jó magasan ott állott, vagy inkább lebegett Valaki, aki mennyei koronát tartott a kezében, cserébe följárva néki azt a gereblye helyett. De az ember a világeért föl se pillantott volna, csak egyre harizsált, csak egyre gereblyézett, szorgalmasan összetakarítva az

elszórt szalmaszálakat, az apró-cseprő ágogot és a föld porát.

Ekkor így szólt Christiana: „Mintha sejténém, hogy ez mit jelent, nagy jó Uram! Ugy-e bár, ez a világias embert ábrázolja?”

„Igazad van” — mondá ő — „az a gereblye is azt mutatja, hogy neki csak a földi dolgokra van gondja. Ugy is van. Amint látjátok, ez az ember annyira el van foglalva az ő kicsinyes munkájával, hogy észre se veszi, meg se hallja Annak a szavát, aki onnan felül mennyei koronát kínál nékie. Előtte az egész menyország csak dajkamese: és csak az az egyedüli valóság, ami kézzel fogható. Amint látjátok ez az ember állandóan a földet nézi: tanuljátok meg tehát, hogy a földi dolgok annyira elhatalmasodnak az ilyen világiasan gondolkozó ember fölött, hogy Istenről és a lelki dolgokról teljesen megfeledkeznek.”

Ekkor így szólt Christiana: „Oh Uram, szabadíts meg engem ettől a földi nyügtől!”

P. b.

Zarándokút,

III.

Niagara! Niagara! — Világ csodája, Isten remeke, ahányszor láttalak, mindannyiszor más meg más ruhát öltöttél magadra. Huszonegy évvel ezelőtt, ifjonti lelkesedés ünnepi áhítatában csupa jókedv, csupa napsugár voltál magad is, mint jómagunk, akiket

ázóta szerteszét szórt a sors viharja. Gyöngyöző sziporkáidon megtört a nap fénye s szivárvány-hidat varázsolt a mélység fölé, hová önkényt eltemetkeznek futó habjaid... Most három éve, bezzeg morcos, kedvetlen valál, mint az öreg ember, akinek nehéz kitalálni a

gondolatait. Csak zúgtál, panaszkodtál és zsemberkedtél, mint aki ebben találja egyetlen vigasztalását. Olyan voltál mint az áprilisi idő odaát. Inkább tél, mint tavasz. Reménytelen valóság s nem a titokzatos jövő rejtett ígérete. Így is szerettelek, így is csodáltalak. . . S most amikor térdig érő hóban, torzonborz időben mutatkozol, mint valami mesebeli tündér, menyasszonyi fátylat öltve didergő tagjaidra s csak itt-ott pillantasz ki a kíváncsi tömegre, amely ősi erényeidet ostromolja, — most vagy előttem a legkedvesebb; mert többet takarsz el, mint amit megmutatsz soha el nem muló eleven szépségedből. Ki tudja: látlak-e még valaha újra? De ha nem látnálak is, megvan az a vigasztalásom, hogy képzeletben ismét és ismét elbejárom az ismerős vidéket, ahol két hatalmas állam határmesgyéit a Béke jegyében a te fenséges habjaid öntözik. Oh, mért nem lehet az a szerencse — patkó** — az egész világ „szerencséje!”

Még egy jó darabon végig kísértük az örvenylő és tajtékzó vizek zugását, gyönyörködve abban, amit a természet, s abban, amit emberkéz alkotott, amely ezeket az ősidők óta rohanó, szilaj víztömegeket megzabolázta, s gépeket hajt vele s messze vidékekre hinti szét innen a világosság áldásait. Voltak, akik ezzel is beérték; de voltak, akik a szomszéd Bufallóból este még egyszer kirándultak ide, hogy a színes reflektorok fényében tündöklő Niagarát megbámulják. Uri magam azonban erre az estélytoilette-re nem voltam kíváncsi. Különb is a szórakozások ideje lejárt. S nekünk ott volt a helyünk a buffalói városházán, ahol közvetlen melegséggel fogadta a zarándok-bizottságot a polgármester, aki eredetileg osztrák származású s ezen a réven Bécs is beleszötte a beszédjébe, ami itt-ott félreértésre adott alkalmat. Pedig hát Bécs maga sem az már, ami a régi jó időkben volt; ma már nem Bécs erejétől, hanem Bécs gyengeségétől van okunk félni, hogyha ott is kitálal robbanni valami ribillió.

A hagyományos kulcsokat — a város kulcsait — itt is megkapta a vezetőség. Tiszteletből adták, hódolattal fogadtuk. Hódolattal ez iránt a nevezetes ipari centrum iránt, amely az utóbbi évtizedekben igazi amerikai méreteken fejlődött, gondot fordítva arra is, hogy a residentiális városrész kényelmes tereit és gyönyörűen fásított utcáit ne tegye tönkre a mindenható *business*.

A zarándokok csoportokba verődve nézték meg a város nevezetességeit. Megkoszorúzták Petőfi szobrát, melyhez hasonlót szeretne látni

jó Hegedüs Sándor Clevelandban is szemben a Kossuth szoborral, hogy a magyar nemzeti genius erről az oldalról is méltóképen legyen képviselve Amerikában, odaszakadt véreink között.

A helybeli unitárius pap, Mr. Palfrey Perkins beteg volt. De a komité mindent előkészített, hogy itt se árváskodjunk. A főutcán egy női klub (Twentieth Century Club) társalgójában fogadtak forró teával és meleg baráti érdeklődéssel. Formális üdvözlésre alig került a sor, annyira megértettük egymást az első találkozóra a szeretett nyelven. Az idő rövidsége mellett is szenteltem egy órácskát arra, hogy a beteg lelkipásztort családi otthonban meglátogassam. A székelykereszturi harangszentelési ünnepen találkoztunk először 1922 nyarán, akkor ő még legényember volt, de bizalmas baráti körben elárulta, hogy valaki várja odahaza. Ugy is volt. A nagytiszteletű Asszonnyal már az ideális westoni parochian is találkoztunk; s most, hogy Buffalóban szélesebb munkamező nyílt meg számukra, csak sajnáltam, hogy a mi kedves barátunk nem vehetett részt a magyar vendégek fogadtatásán. Ő maga személy szerint nem, de közvetlen hivatali elődje, *dr. Boynton*, a buffalói egyetem tanára, ott volt szívvel-lélekkel s az esti lakomán az ünnepi szónoklatok során ékes szavakban tett tanuságot a magyar-amerikai kapcsolatok mellett. Kegyelettel hajolt meg Dávid Ferenc és Kossuth Lajos szelleme előtt, akik közül az egyik az egyházi, a másik a politikai életben oszlopos hive a nemes értelemben vett demokráciának. Mind a kettő a maga hazájában és nemzedékében pótolhatatlan missiót végzett az emberi felvilágosodás javára. Munkájuk értékét mérlegre tette az idő s azt az egész emberiség szempontjából örökértéknek és halhatatlannak nyilvánította.

Beteg kollégámat váltig biztattam, hogy vegye igénybe a legújabb gyógymódot, amely egyszerűen letagadja a bajt és samán módra mindig mást emleget, mint ami van; de egyelőre alig tudtam eredményt elérni; mert az egészséges ember receptje csak a képzelt betegten segíthet, de szegény barátomat ugyan csak kinozta a — zsába, miből a hajón nekem is jutott itt-ott egy-egy adag. Kivált, amikor reá gondoltam, mindjárt jelentkezett. Eddig bizonyára ő is a gondos ápolás folytán megszabadult ettől a vándornyavalyától. Bizonyára, szemük fénye, a kis „Dávid” is, sokat segített, hogy apuka ismét egészséges és boldog legyen!

*) „Horse-shoe” — a Kanadai vizesés alakja — olyan, mint egy patkó.

Este 8 órakor a városi bankett nem hozott újabb meglepetést. Ha nem is voltunk annyian, mint Clevelandban a roskadozó asztalok mellett, azt hiszem 50 percentre bátran kiegyezhetünk. A résztvevők száma így is meghaladja az ezret. Mint mindenütt, itt is felhangzik a testvérhymuszok innepi áriája. S ebben az emelkedett hangulatban a zászlók védelme alatt folyik a vendéglátás olyan ott-honosan, olyan meghittén, mintha csak egy szűkebb körű meghitt társaság volna együtt! Itt tudódott ki, hogy tulajdonképpen mi is ennek a titka. Nem más, mint az az általános megbecsülés, amelyet idegenbe szakadt véreink szívós kitartással, becsületes munkával és példás rendszeretettel az új hazában letelepedve maguknak és a magyarság eszméjének az idők során kivívtak. Ezenfelül politikai megbízhatóságuk is nagyban hozzájárul ahhoz, hogy eltekintve, egyes zavaró jelenségektől mindenki úgy nézzen rájuk, mint az eljövendő és még csak ezután felfedezendő Amerika népességének legértékesebb alkotó elemére. Ezt nem én mondom. Ezt városi tanácsosoktól, mérnököktől, tanároktól és bíráktól s nyílt színen az illető magyar városok polgármestereitől hallottam, akik bizonyára nem bóknak szánták ezt a kijelentést, hanem megnyugtató és vigasz gyanánt a porig megalázott Magyarország szenvedő népe számára. Mert lehet drága a pénz és lehet drága az élet, de a legdrágább mindenek fölött a *nemzeti becsület*.

Ezzel a tanulsággal lelkünkben, könnyű volt immár zarándok-utunknak kitöltött végső állomásáról takarodót fujni s a Lehigh Valley remek vonalán csapatostul visszatérni New-Yorkba, ahol még két napunk volt — és pedig két szabad nap — a hajórászállás előtt.

Utunk változatos, hegy völgyes, erdős vidéken vezetett. Gyerekes örömmel mutogattuk egymásnak a fordulatokat, amelyek önként kínálkoztak. A mai napnak nem is igen volt más teendője. Sokáig haladtunk egyvégteben a *Seneca-tó* partján. S bohém kedvteléssel mindjárt el is neveztek amerikai Balatonnak. Annyira magán viselte a mi magyar tengerünk jó és rossz tulajdonságait, hogy a keresztelés szertartása csöppet se volt erőltetett; s ha jól meggondoljuk a dolgot, mért ne jöhetett volna el ő is — Dunántul tündére — fata morgana alakjában legalább, hogy felüldítse az *ó-kontri* után epedő lelkünket. Ugy-e zarándoktestvéreim, ti is mindannyian a Balatont láttátok abban a gyönyörű, smaragd színben csillogó víztükörben!

Anyira betelt a szívünk ennek az Isten szemnek ezer szépségével, hogy a később veánk zuhanó fekete, fekete, fekete szénvidék kietlen hebehurgyasága mellett is abban a hi-

szemben haladtunk el, hogy ha közel is lehet ide a pokol tornáca, azért annak a kapujára mégse az van felírva, ami Danténál: „Lasciate ogni speranza!” Itt még van remény, hogy az embersors szentsége előbbre való egyetemes érdek leendő, mint a dollárkirályok kényurasága s a táj vigasztalanságát enyhítik azok a népjóléti intézmények, amelyek a hat nap munkája közben is kitermelik a vásárnapi gondolatot és a keresztény felebaráti érzést.

Ez nyugtatott meg Bethlehem mellett is, amelynek világhírű acélműveinél elhaladva eszünkbe jutott, hogy — ime — ezekért is született és meghalt az Ur Jézus Krisztus, akinek a keresztfája még ma is csodákat művel, ha rája nem csak a saját gondjainkat óhajtjuk felaggatni. Városuknak is azért adták ezt a bibliai nevet, hogy róla későn-korán az ő élete és tanítása jusson eszükbe: a munka és a szeretet örökkévaló evangéliuma — Itt szállt le a rákospalotai evang. lelkész, hogy Amerikába kivándorolt régi hiveit meglátogassa.

Reggel tíz órától esti kilencig gyorsvonati tempóban haladva, végre szerencsésen megérkeztünk New-Yorkba. A többiek csendes nyugovóra tértek a 45-ik utcában levő szállásukon, én pedig, hajrá! — tovább az éjféle („Bagoly”) vonattal Bostonba, ahová másnap reggel hét óra tájban meg is érkeztem. A „Hotel Bellevue sarokszobája, az Amerikai Unitárius Társulat egykori székházának a helyén, kellemes kilátást nyújtott a „Common”-ra, amelynek fái még alig tetszett meg a tavasz lehellete. A központi fűtés jól működött. A saját külön fürdőszoba pedig ilyen par force utazás után pedig valóságos jótétemény volt. — Szól a házi telefon. Snow barátunk lent vár az előcsarnokban: reggelizzünk együtt. Az alatt mindjárt a napi programot is megbeszélhetjük. Az erdélyi segítő Bizottság és az Igazgató Tanács tagjai óhajtának tanácskozni velem, még pedig olyan kérdésekről, amelyeknek nyilvánvaló okokból *sub rosa* kell maradniok. Tolmácsolom az erdélyi és magyarországi hitrokonok szeretetteljes, hálás üdvözlését s tárgyalunk mindvégig ebben a hangnemben a Missió Háznak adandó előleg dolgában a tervbevett építkezés céljaira. — Valamennyien sajnálják, hogy a zarándoksereg többi unitárius tagjait a hosszú út annyira kimerítette, hogy erre a külön *Kozma Jenő* afiát egyik titkárunk fel is kereste newyorki szállásán s tolmács mellett ér-expedícióra már nem mertek vállalkozni. *Dr.* tekezett vele, szintén az előbb említett kölcsön dolgában.

A bostoni új székház a Parlament épülete mellett megtartotta ugyanazon utvonalon régi

hagyományos címét: 25 Beacon Street. Olyan szép és olyan helyesen és gyakorlatiasan van benne minden beosztva és elrendezve, hogy érdemes volna külön is leírni, de itt se idő, se hely nem kínálkozik erre a hálás szerepre. Másnap d. e. 10 órára itt adott nekem találkozózt a magyar nemzet nagy jóltevője, Mr. Jeremiah Smith, a volt népszövetségi főmegbízott, akiről illik tudni, hogy unitárius. Akkortájt érkezett haza a genfi nagytanácsból s örömmel ujságolta nekem, hogy gróf Apponyinak az optánsörben milyen nagy sikere volt. (1928. március.)

Mit mondjak még? — Fogadott Massachusetts állam kormányzója. Fogadott a Harvard egyetem rektora, aki a kisebbségi ügyek iránt melegen érdeklődött. Lunch a vezérkarral egy előkelő Club különtermében. Barátságos tea a Társulat elnökének, dr. Louis C. Cornichnak a vendégszerető házában. Ezek mind csak izelítő és előkészítő volt az igazi programra, amellyel a bostoni testvérek is részt óhajtanak venni a Kossuth eszmék cultusában. Este 8 órára megnyiták a Secord Church (Emerson régi gyülekezete) kapui. A kapuban a hirdetőtáblán ez állott „*Kossuth Celebration*.” s alább azoknak nevei, akik beszélni fognak. A templomban minden hely el van foglalva. Diadalmas hymnus hangjai mellett vonul be az egyházi egyenruhát viselő énekkar. Az élen egy ifju a „*keresztet*” viszi. Utána az amerikai csillagos lobogó, amely minden templomban az első helyet disziti. Töszomszédságában a magyar trikolor, amelyet a washingtoni magyar követségtől kértek kölcsön a nap örömére. Utánuk 40-50 talárba öltözött bostoni és környéki pap (még szomszéd államok területéről is egypár) s végül a társulati elnök és a magyar hitszónok, akinek ma az üdvözlésekre adandó válaszbán zárandoktársai nevében is beszélnie kell, hogy illő módon megköszönje a lelkes fogadtatást, amely egyaránt szólt a unitárius egyháznak és a magyar nemzetnek. Az énekkar hangulatos anthemjét ima és bibliaolvasás követte. A gyülekezet nevében Dr. Eugene Shippen, helybeli lelkész mondotta az üdvözlést, aki annak idején Oxfordban tanuló társam volt s aki tavaly nyáron bájos leányával, Sylviával, minket is meglátogatott. Az amerikai és kanadai unitárius egyházak üdvözlését dr. Cornish tolmácsolta azzal a szívjósággal és nemes egyszerűséggel, ahogy csak ő tud beszélni. Itt következett az én szerepem. Ezsaiás XL. rész 1 verse alapján „Comfort ye, comfort ye my people” mutattam ki, hogy miben áll a jelen helyzet vigasztaló proféciája. Ennek szellemében Washington és Kossuth szövetséget kötnek, hogy megteremtsék az annyira áhított világbékét a történelemi igazság és demokra-

tikus jogrendszer alapján. Aki erre a két alapra épít, sziklára építi az ő házat. És az soha meg nem rendül.

Művészi ének zárta be ezt a felejthetetlen templomi ünnepélyt, amely egyuttal a magyar igazság és szabadság ünnepe is volt. De a java — a társadalmi rész — csak most kezdődik. Levetjük a papi ruhákat. Felmegyünk a gyülekezeti terem első emeletére, ahol hosszú sorban vár az egész gyülekezet, hogy kezdet szoritson a magyarság képviselőjével. Közöttük egy-egy régi ismerős is akad. A Szentiványi Sándorné édesanyja, aki melegen érdeklődik a gyermekei iránt. Mindenkire van egy barátságos szavam. S mire véget ér a ceremónia, már visznek is a második emeletre, ahol a gyülekezet vendégeit ennyi munka után megszokták kínálni harapnivalóval és hűsítő italokkal. Mire oda értem, már csak hűsítő ital maradt a nagy lakomából. Az is csak gyéren. De hát kinek lett volna még ételre gondja, amikor mindent pótolta a „mennyei manna”?

Boldog az az egyház, amelynek ilyen hü és áldozatkész barátai vannak ott túl a tengeren. És boldog az a nemzet, amelyet nagy fiainak áldott emléke ma is — az eltiportság szomorú napjaiban — fölemel és jobb jövővel biztat! *Egyházam ne csüggedj: nemzetem, remélj!*

Uti tarsolyomban ezt a két talizmánt hoztam számatokra. S most csak arra kérek, hogy ne babonás félelemmel közeledjétek hozzájuk; hanem tegyétek az Élet bizakodó ösztönével, szent hitével tegyétek mind a kettőt — mint valami nemzeti törvénytáblát — a ti kebletekre. Járásokat legyen „*Majestic*”, mint a hajó, amely március 31-én hajnali 1 órakor „méltóságteljesen” kiindult a zárandok-csapattal New-York beláthatatlan árbócerdejéből.

Utban — Cherbourg felé. Hat nap és hat éjjel. Ugyszólván minden nagyobb háborgatás nélkül. A kicsinyhitűek most egyszerre mind — hősök lettek s lekicsinyelték a hullámok normális csapkodásait. Hát még ez is vihar! Hát még ez is tenger! Közben kitudódott a nagy meglepetés: *Ford, az autó-király* is velünk utazott kényelmes lakosztályban, megfelelő személyzettel. Lehet, hogy az ő kedvéért csillapultak le a tarajos hullámok. Lehet, hogy Atlantis nem akarta végképp elvenni a kedvünket egy újabb tengeri utazástól. Atlantis elnémult harangjai a víz alól időnként meg-megkondultak. Ötven-hatvan zárandok meghallotta ezt s ahelyett, hogy Nagypénteken francia földön kikötöttünk volna, tovább vitorláztunk Anglia felé. Meg akartuk látogatni a magyar igazság lelkes bajnokát Lord Rothermere-t, hogy a záran-

dok bizottság háláját tolmácsoljuk s öt szinről-szinre megismerjük.

Ez a kívánságunk teljesült is, mert a Lord a mi jelentkezésünket dr. Lukács Györgyhez intézett radiogramm útján tudomásul vette s Husvét szombatján való fogadtatásunkra minden elő volt készítve. Pedig ez ugyancsak *week-end*, amire az ilyen hatalmas munkásember reá szolgált, de az ünnepi pihenőjét is kész volt megszakítani és Londonban maradt egész Husvétban, hogy minél több oldalról szerezzen információt a magyar ügyről, amelyet örökségképen egyetlen fiára, Esmond Harmsworth, országgyűlési képviselőre is átszármaztatni kíván.

Zarándok testvéreimmel együtt soha el nem felejtjük azt a kellemes meglepetést, amely a Hotel Piccadilly-ben köszöntött bennünket. Minden egyes szobában egy diszes kosár virág. S rajt a legszebb ékesség: gazdag nemzeti szín csokor a Lord névjegyével. Ezért érdemes volt ide jönni, mégha a szoba ára: 30 pengő körül ingadozik is. Ahhoz képest kell szállásolnunk, ahogy a házigazdánk óhajtja, akinek az autói tucatszámra rendelkezésünkre állanak a szálloda kapujában.

Innen mentünk ünnepszombatján d. u. 5 órakor a „Támadás” idején a Hotel Savoy fényes lakosztályába, ahol a Lord fogadta titkárai és munkatársai élén a Kossuth-zarándok küldöttséget testamentumszerű kijelentést téve az ő sajátos missiója felől a magyar ügy önzetlen szolgálatában. Lukács György üdvözlő beszéde jól esett neki. Abban megcsendült az egész magyar közvélemény hálás köszönete és csüggedetlen bátorsága, amely neki a sok értékes és érdekes ajándéktárgy mellett csak újabb ösztönzés a további kitartó munkára.

Ünnep szombatján este a magyar követségben diszebed volt a főváros küldötteinek és a

vezetőknek tiszteletére. Ugy tiz óra tájban hivatalos volt az egész londoni zarándok-csapat. Czigány-zene hangjai mellett éjjelig maradtunk együtt. Ott volt a Lord fia is, akit a követ az ebéd végén pár keresetlen szóban felköszöntött, házigazdai minőségben. Ezt azért teszem hozzá, nehogy esetleg diplomáciai jegyzékváltás legyen belőle.

Husvét első napján ebéd a Lordnál. Felköszöntöm hírét a napi sajtó annak idején szárnyára vette. Általában csak ezen az úton lett nyilvánvaló előttem, hogy milyen jó, ha az idegenben tolmácsai lehetünk egy ország közérzetének s mily sokat használhatunk általa anank az ügynek, amely kora gyermekségünktől fogva egybe van forrva magyar szívünk minden dobbanásával.

Ebéd után bizalmas beszélgetés a Themsére tekintő ablakok költői keretében. Szemeink előtt egy óriás nemzet arteriája, a londoni kikötő. Hát mi ezután hol fogunk kikötni? Borus vizek, háborgó hullámok, mikor tárjátok fel már a mélység titkát? Feleljetek, feleljetek!

Még egy bizalmas látogatás. És máris robbogok *Lewes-ba*, hogy Drummond barátunkat meglátogassam. Szegény feje: egy idő óta beteg. Svájcba készülődik. Ott akar erőt gyűjteni indiai nagy útjára, hogy a Brahma Semaj rokon egyházát a Nemzeti Vallásos Kongresszusok nevében üdvözölje. Biztat engem is, hogy csatlakozzam hozzá jövő ősszel valahol a Szezei csatornában. Mennék is, de mit szólna hozzá az Unitárius Értesítő közönsége, hogyha az indiai tanulmányutnak — folytatásokban — soha se lenne

Vége!

Józan Miklós.

Könyvismertetés.

Földes Géza veterán írónk, pedagógusunk „Hajdani Székely Diákélet” címmel emléket állított az ós székely, becsületes kulturának. Édes-bús visszaemlékezéssel áldoz — az 1864 évben falusi iskolába ment — Székelyvér a családi, patriárkális nevelésű diákélet leírásával. Elvisz a falusi iskolából az udvarhelyi kollegiumba. Székely-Udvarhelyi Kollegium! Hány szívet remegtetnek meg a régi emlékek? S hányunknak vágnak fájón szívünkig, hogy a 250 esztendőszékely-kultúra Alma Matarét a mult tanévben már nem nyitották meg!

A könyv végig vezet a tiszta, becsületes diákéleten:

az elemi iskolából a munkáranevelő gimnáziumi életen. A tanulás, az étkezés, favásárlás, bálrendezés, legáció stb. Kedves, értékes diákemlékeket idéz! De látjuk a jellemeket: a tudomány hajlékának alapítóit s jellemképző becsületes tanárait. Lobogó fáklya a Földes G. könyve, mely a multakat világítja meg, de a jövőre figyelmeztet! Ki székely s lelke fáj a nagy vesztésben: vegye meg e könyvet! A multa földerit, a jövőre irányt mutat. Ára 3 pengő. Kapható a Studiumnál.

Péterffy Gyula.

HIREK.

Telefonszámunk: Lipót 974—24.

Leányegyesületünk ez évi működésének befejezésül kirándulást rendezett Visegrádra. Junius 23-án reggel indult a 15 tagból álló kiránduló csapat, Dr. Enyedy Róbertné és Özv. Fábry Edéné vezetésével, dr. Csiki Gábor, Jancsi László és Pethő István lelkészek kíséretében. Ifjuságuk biztosította a jókedvet; hajóutjuknak és a tájnak szépsége pedig sokáig emlékezetessé teszi mindnyájuk számára a visegrádi kirándulást.

40 gyermek fürdik a Balatonban és örül a napfénynek a tiszta levegőnek; 40 budapesti unitárius gyermek. Józán püspöki vikárius jul. 15-én meglátogatta őket s örömmel hallotta a Szanatorium vezetőségétől, hogy az unitárius gyermekek mind jó magaviseletűek. Jul. 22-én Dr. Csiki Gábor missziói lelkész Istentiszteletet tartott nekik.

Hazajövetelük július 31-én délelőtt lesz. De erről külön is értesíteni fogjuk a szülőket.

A Vitéz-avatás ünnepe június 17-én folyt le a Margitszigeten. A Vitézi szék felkérésére a mi Egyházunk képviselőjében Józán Miklós püspöki vikárius mondott szivből fakadó szép imát.

Az Egyházi Igazgató Tanács június 28-án délután rendkívüli ülést tartott, amelyen két nevezetes dolog történt:

1. Az Igazgató Tanács nagy lelkesedéssel vette tudomásul dr. Boros György egyh. főjegyzőnek püspökké választását és üdvözlő iratot küldött az új püspöknek.

2. Kelemen Béla rendőrfőtanácsosnak, a Dunatiszamenti Egyházkörnek önálló Egyházkerületté való szervezése tárgyában Debreczeni Köri Közgyűlésünkön beadott indítványa felett, az Igazgató Tanács napirendre tért.

A Dávid Ferencz Egylet Ifjúsági Köreinek nyári konferenciája július 9—15-ig volt Székelykeresztúron, ahol sok külföldi Ifj. Egylet képviselője is megjelent.

Az amerikai Unitárius Társulatnak egyik pénztárnoka Dr. Fuller és az egyik amerikai egyházközség

papja Dr. Pierce a Társulat megbízásából Budapestre jöttek, hogy a Missió-Ház küszöbön álló kápolna építéséről tanácskozzanak.

Jul. 17-én kedden este érkeztek és 3 napig gyönyörködtek Budapestnek külföldön sokat emlegetett szépségeiben. — Csütörtökön este 6 órakor az Igazgató Tanács rendkívüli ülésben fogadta őket. Az Igazgató Tanács nevében Dimény Mózes köri felügyelő gondnok pt. főigazgató az angol és amerikai unitáriusok szeretetének egészen diákkorába nyúló emlékeivel köszöntötte őket. A magyarországi Egyház üdvözlését Józán Miklós püspöki vikárius mondta el ékes angol nyelven, amelyre a vendégek meleg és közvetlen beszédekkel válaszoltak. A fogadás után a Margitszigetre vonultunk, ahol az esti fényben uszó Viztoronynál zene mellett töltöttek vendégeink egy pár kellemes órát.

Debreczenben az új imaházban Hatvan-u. 24. szám alatt — minden hó első vasárnapján d. e. 10 órakor Istentisztelet lesz. Nagy ünnepek II. napján pedig úrvacsora-osztás. A szolgálatot felváltva Józán Miklós püspöki vikárius és dr. Csiki Gábor missziói lelkész végzik.

Özv. Kovács Józsefné néhai Kovács József kormányfőtanácsos és téglagyáros özvegye július 20-án meghalt. Hódmezővásárhelyen pedig gyászba borult erre a hirre nemcsak az unitáriusok temploma, egyháza, hanem az egész Hódmezővásárhely társadalma, kunyhók lakója, szegények szive... mély gyászba borult. — Csak a régi világ nagyasszonyai tudtak ilyenek lenni, mint ő volt. Ugy szeretni. Árvákat gondozni, betegnek ágyat, szegénynek kenyeret, rongyosnak ruhát adni. — Mert ez volt Kovács Józsefné élete. Adni, — abból, amit Isten adott. És minden fillérhez és minden falat kenyérhez — a szivéből is tett egy kis darabot, a szivéből, amely önmagát adta a szeretetben — másoknak; — addig táplálta őket, míg egyszer neki is kevés lett a szive — a testi élethez.

Elgyengült a szive s már csak arra lett jó, hogy hogy átmenjen vele, öreg párja után a lélekvilágba, Isten trónja elé, hogy bemutathassa — a szivét. Azt a jóságos szivet. — És megtalálhassa lelkében pazar

gazdagságát — ajándékozó szívének. Istenünk áldja meg haló porában is s üdvözítse lelkét fenn a mennyországban.

Személyi hírek: Kapi Béla ev. püspököt Győrben lelkészé választották. A püspöknek és az Egyházközségnek is gratulálunk.

Dr. Mikó Ferenc igazságügyi h. államtitkárt a Kormányzó államtitkárrá nevezte ki. Nehéz időkben, nagy felelősséggel teljesített munkának jutalma ez. Kivánunk hozzá testi és lelki egészséget.

Pethő István hitoktató lelkész és **Csongvay Csép Erzsébet** jul. 8-án tartották esküvőjüket a Koháry utcai templomban. A gyülekezet előtt **Józan Miklós** püspöki vikárius eskette meg őket. — Örömben jókívánságunkkal mi is résztveszünk és igaz boldogságot kívánunk.

Ballagi Aladár a híres történettudós június 23-án elhagyta a földi történetek világát, hogy egy új világ titkait kutassa.

Benne a magyar tudományos világ egyik oszlopa dönt ki. Munkája áldás volt és áldás lesz sok magyar lélekben.

Az utolsó órában is szomorú hirt hozott a posta. **Dr. Sófalvi Lajos** magántisztviselő egy kedves és igazán szelid egyéniségű ifjú ember hagyta itt 30 éves korában, ifjú feleségével és kislányával a földet. Szomorú tudni, hogy a legjobbak mennek mindig el.

Isten vigasztalása legyen az árván maradt családdal.

Lelkészváltás. **Biró Lajos** budapesti lelkészt saját kérelmére az Egyházi Főhatóság aug. 12-én Hódmezővásárhelyre, **Barabás István** hódmezővásárhelyi lelkészt pedig Budapestre fogja kinevezni. Az új lelkész beköszöntője Budapesten augusztus végén lesz, amiről külön értesítést küld a lelkészi hivatal.

Biró Lajos bucsubeszédjét augusztus 5-én d. e. 11 órakor tartja a templomban.

Esketést, keresztelést, temetést egy nappal előbb kell bejelenteni. Ezt saját érdekében mindenki tartsa szem előtt. Hivatalos órák: délelőtt 9-től délután 3 óráig.

Lakásváltás esetén egy levelezőlapon kérjük az értesítést az új címről, hogy lapunkat pontosan kézbesíthessük.

Ha egy családban betegség, vagy egyéb baj támad, ha valamely család tagja kórházi ápolás alá kerül, hozzátartozói levélben vagy telefonon értesítsék a lelkészi hivatalt erről, hogy amennyire erőnk-től telik, enyhítsük testi-lelki fájdalmát, szenvedő testvérünknek.

Pénztári órák a budapesti lelkészi hivatalban d. e. 9-től d. u. 3-ig. Adót, előfizetést, adományt átvesz **Gál Miklós** pénztáros.

